

Els serveis públics i l'acció comunitària

IGOP: Escola de Polítiques Socials i Urbanes
25 octubre 2016

Raquel Gallego (IP), Nicolás Barbieri, Ernesto Morales

Marc analític:

- ✓ Conceptes
- ✓ Indicadors d'acció comunitària –en salut
- ✓ Nivells d'acció comunitària –en salut
- ✓ Models d'acció comunitària en salut
- ✓ Hipòtesis

Projecte RecerCaixa:

“Avaluació de l'impacte de l'acció comunitària en la salut de la població”

<http://salutcomunitaria.com>

Conceptes

- **Comunitat:** Conjunt d'agents que comparteixen un espai territorial de referència, perquè hi resideixen o perquè desenvolupen activitat social o professional, i que tenen la voluntat d'establir relacions d'interdependència (veïns/nes organitzats o no en entitats, professionals dels serveis públics i les organitzacions socials, agents econòmics...).
- **Acció comunitària (AC):** Procés de dinamització de les relacions socials de cooperació entre membres d'una comunitat, amb l'objectiu de millorar el benestar social de les persones. Implica presa de consciència, participació i organització - apoderament de la ciutadania, impulsant accions més enllà del propi col·lectiu, per a millorar la seva pròpia realitat.
- **Salut comunitària:** Perspectiva que entén la salut individual i de grup com determinada per la interacció de factors bio-psico-socials, és a dir, personals i d'entorn (familiars, socio-econòmics, relacionals, mediambientals, culturals...).
- **Acció comunitària en salut:** AC que promou un canvi positiu per a la salut de la comunitat, basant-se en l'actuació d'una multiplicitat d'agents. Proposa un abordatge integral dels processos salut-malaltia, dels nivells macro i microsocials amb la participació dels diferents agents en el diagnòstic, la presa de decisions i el seu desplegament.

Indicadors d'acció comunitària –en salut:

Indicadors d'acció comunitària en salut		
	Escales dels Indicadors	Puntuació
1 .- Projectes i accions concretes en salut desplegades (puntuació sumatòria)	Accions adreçades a la població, sense ser accions comunitàries, que tenen com a objectiu la prevenció i promoció de la salut	1
	Accions continuades i/o periòdiques	3
	Accions de Transformació institucional i organitzativa	5
	Puntuació sumatòria ítem 1 (necessàriament igual o major a 1 per a continuar)	
2.- Existència d'estructures participatives estables per a l'impuls de l'acció comunitària (exemple. PDC, o altres)	Menys de 5 anys	1
	Entre 6 i 9 anys de recorregut	3
	Amb 10 anys o més de recorregut	5
3.-Existència d'un equip comunitari dinamitzador del procés que treballa temes de salut junt amb els serveis públics	Existència dinamitzador comunitari	1
	Existència d'equip comunitari (mínim 2 persones)	3
4.- Salut als barris	Incipient (Desplegat a partir del 2012)	3
	Consolidat (Desplegat amb anterioritat o fins al 2011)	5
Sumatori de totes les puntuacions obtingudes		Mínim 1 Màxim 22

Nivells d'acció comunitària en salut

Classificació de barris segons el nivell d'acció comunitària en salut

Nivells d'acció comunitària en salut		Puntuació índex
NIVELL A	Acció comunitària en salut intensa	18 - 22
NIVELL B	Acció comunitària en salut mitja	13 - 17
NIVELL C	Acció comunitària emergent	2 - 12
NIVELL D	Sense acció comunitària específica en l'àmbit de la salut*	0 - 1

*encara que es despleguin accions preventives poblacionals impulsades des dels EAP, entenem que no es tracta accions comunitàries ja que no estableixen formes de relació estable amb la població (per al disseny, impuls, desplegament, avaluació de les accions) tal i com és detalla a l'explicació de l'indicador

Models d'acció comunitària (I)

Taula 1. Models d'acció comunitària en salut

	Variables	MODEL 1	MODEL 2	MODEL 3
Dimensió simbòlica	Concepció de la salut	Concepció holística: tothom es un actiu protector de la salut	Concepció holística, Existeixen alguns actors de la comunitat que poden ser actius o protectors de la salut	Concepció holística, amb lideratge i acció dels serveis de salut ens podem apropiat a la comunitat (individus i famílies)
Dimensió substantiva	Agenda i temàtiques abordades	Adreçades a potenciar activitats saludables, eradicar no saludables, i enfortir les relacions de la comunitats com a factor protector	Adreçades a potenciar activitats saludables, a més d'eradicar les no saludables	Adreçades a l'eradicació d'hàbits no saludables (alcohol, tabac, etc.)
	Tipus d'accions que es desenvolupen	Prevenició des de l'acció, generació de nous recursos i activitats, prescripció social	Activitats preventives	Activitats informatives i de sensibilització en general
	Tipus, origen i volum de recursos	Recursos de tot tipus: econòmics, en espècies, personal sanitari i dinamitzadors/es comunitaris	Recursos en espècies de l'EAP més recursos de l'equip dinamitzador comunitari	Recursos supeditats a la feina que puguin desenvolupar o bé l'EAP o bé l'equip comunitari
	Sostenibilitat dels recursos en el temps	Sostinguts en el temps, més enllà del desenvolupament del programa de salut	Estables mentre es desenvolupa el programa	Intermitents, sense continuïtat
	Especificitat i reconeixement de la dedicació professional	Els centres sanitaris "alliberen" un volum significatiu d'hores per dedicar a l'acció comunitària en salut	Els centres sanitaris "alliberen" determinades hores per dedicar a l'acció comunitària en salut	O bé els centres sanitaris "alliberen" poques hores per dedicar a l'acció comunitària en salut, o bé aquesta dedicació és voluntària i agregada a la càrrega regular

Models d'acció comunitària (II)

Taula 1. Models d'acció comunitària en salut

	Variables	MODEL 1	MODEL 2	MODEL 3
Dimensió processual - operativa	Impuls/Lideratge de la Iniciativa	Compartit	Recurs/servei sanitari o entitat comunitària	Recurs/servei sanitari o entitat comunitària
	Dinamització/ aplicació de la metodologia comunitària	Existeix un equip comunitari amb aquest encàrrec de dinamització de manera estable, que genera sinèrgies i treball conjunt amb d'altres professionals per a assumir aquesta tasca	Els serveis de salut alliberen algunes hores per dinamitzar aquest encàrrec. Dura el que dura el programa	Ningú té l'encàrrec específic. Recau en els agents implicats
	Estructura organitzativa	Territorial amplia que supera l'àmbit de la salut	"Ad hoc" per a l'A.C. en Salut	Inexistent (coordinació puntual)
	Diagnosi	Participativa	Externa	Percepcions no sistematitzades
	Nivells de participació i implicació	Alta (molts agents)	Mitja (participen els impulsor més un número acceptable d'altres agents)	Baixa (pocs agents del territori participen més enllà dels impulsors)
	Diversitat de la participació i implicació	Presència dels tres tipus d'agents (serveis públics, entitats, usuaris o veïns no associats)	Presència de dos dels tipus d'agents (serveis públics i entitats) en similar número	Presència exclusiva o gairebé majoritària d'un tipus d'agents
	Paper de la comunitat o nivell de co-producció en l'acció comunitària en salut	Co-producció alta: Es defineix conjuntament l'acció i s'assumeixen tasques per al seu desplegament per part de la diversitat d'actors.	Co-producció mitjà/baixa més col·laboració mitja o baixa	Col·laboració: només l'agent sanitari defineix, dissenya i executa, i les entitats li faciliten els espais o l'accés a la població

Hipòtesi: IMPACTE DE L'ACCIÓ COMUNITÀRIA EN SALUT

Hipòtesi: anàlisi de l'impacte l'acció comunitària en salut?

		Autonomia / empoderament / implicació de les comunitats	
		+	-
Canvi en institucions / organitzacions	+	H1: CANVI ESTRUCTURAL	H2: CANVI ORGANITZACIONAL
	-	H3: CANVI RELACIONAL	H4: CANVI INCIPIENT